ÖN SÖZ

Hüseyin Vassâf Bey, yazmış olduğu eserleriyle Türk-İslâm kültürüne önemli hizmetlerde bulunmuş tasavvuf tarihçilerimizdendir. Daha ziyade, "Sefine-i Evliyâ" adlı sûfiler tezkiresiyle tanınan müellifin, önemine binaen bugüne kadar gün yüzüne çıkmamış eserlerinden birisi de, Süleyman Çelebi Hazretlerinin yaklaşık 600 yıldan beri okunagelen ***Vesîletü'n-Necât*** *adlı meşhur* ***Mevlid-i Şerîf****inin şerhidir.* ***Gülzâr-ı 'Aşk*** *(Aşk Bahçesi) adıyla şerh edilen bu eserin müellif hattı yegâne nüshası Süleymaniye Kütüphanesindedir (Bkz. Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar Bölümü, No: 2315, yazı: nesih kırması, 662 sayfa).*

Gülzâr-ı Aşk, Süleyman Çelebi'nin Mevlid'i hakkında yazılmış, bilinen en geniş ve en önemli şerhidir. Edebiyat tarihimizde bu eserden başka, muhtasar bir iki mevlid şerhi daha yazılmıştır. Söz konusu şerhler içinde 1906 yılında yine tasavvufî bir neşve ile kaleme alınan Cabbarzâde Mehmed Ârif Bey'in İzâhü'l-Merâm alâ-Vilâdeti Seyyidi'l-Enâm, (Haz. Ozan Yılmaz, İstanbul 2012) adlı eseri, yine Haşim Velî'nin "Esrâr-ı Mevlidü'n-Nebî'si (İstanbul 1326, 22 syf.) önemlidir.

Hüseyin Vassâf, eserinde Süleyman Çelebi'nin Vesîletü'n-Necât'ının her beytini -bazı istisnalar dışında- tek tek açıklamıştır. Beyitlerde geçen dinî ve tasavvufî terminolojiyi ana kaynaklardan faydalanarak açmış, bu arada söz konusu kavramlarla ilgili gramatikal ve kültürel birikimini en ince ayrıntısına kadar anlatmıştır. Bu özelliğiyle "Gülzâr-ı 'Aşk", bir başucu kitabı niteliği taşımaktadır.

Vassâf, Mevlid-i Şerîf şerhini yazdıktan sonra, bu eseri her ne kadar yayımlamak istediyse de yayımlayamamıştır. Ancak eserin girişinde yazdığı bazı makaleleri, daha sonra Bursalı Mehmed Tâhir Beyin isteği üzerine "Sırât-ı Müstakîm" dergisinde tefrika etmiştir. Söz konusu yazıların künyeleri şöyledir:

1-"Mevlid-i Süleyman Çelebi Hazretleri", Sırât-ı Müstakîm, IV/79, 25 Şubat 1325, s. 9-10.

2-"İlk Mevlid-i Şerîf Cemiyeti Ne Zamân Teşekkül Etti?", Sırât-ı Müstakîm, IV/80, 4 Mart 1325, s. 24-25.

3-"Tulû'-i Nûr-ı Hudâ", Sırât-ı Müstakîm, IV/81, s. 45-47.

Daha sonra, yine Bursalı Mehmed Tâhir ve İbnü'l-Emin Beylerin arzularıyla bir araya getirilen bu yazılar, "Vesîletü'n-Necât" (Necm-i İstikbâl Matbaası, İstanbul 1329/1911 ve ayrıca, Mevlid, Haz. Mustafa Tatcı-Cemâl Kurnaz, Ankara 1999) adıyla yayımlanmıştır. Eserin

girişinde, İbnü'l-Emin Mahmut Kemâl'in münşiyâne bir takriziyle bir na'tı vardır. Yine eserin ilk sayfasında Vesîletü'n-Necât başlığının hemen altında, "Süleyman Çelebi Hazretlerinin meşhûr-ı âfâk olan Mevlid-i Nebî manzûmeleri hakkında tetkîkât-ı târihiyye ve mütâla'ât-ı zevkıyyeyi hâvî bir risâledir." şeklinde eserin muhtevâsını belirten bir cümle bulunmaktadır.

Burada, Hüseyin Vassâf'ın Gülzâr-ı 'Aşk'ının yayıma hazırlanmasıyla ilgili bir kaç husûsu izah etmekte yarar görüyoruz.

Gülzâr-ı 'Aşk, esasen sadece Süleyman Çelebi'nin Mevlid'inin şerhinden ibaret bir eser değildir. Bu eser, aynı zamanda İslâm kültürüyle ilgili kavram ve mecazları ana kaynaklarından iktibaslarla yorumlayan ansiklopedik bir hazinedir. Ancak bu hazine değerindeki eserin, müellif hattı da olsa, tek nüshası bulunmaktadır. Sahanın uzmanlarının iyi bildiği gibi, tek nüshası olan eserlerin okunması ve yorumlanmasında fevkalade zorluklar vardır. Bu husûs Gülzâr-ı 'Aşk için de geçerlidir. Hüseyin Vassâf Bey, Gülzâr'ı yazıp tamamladıktan sonra elimizdeki müsveddenin kenarına sayfalarca ek bilgi girmiştir. Bu bilgilerin bazı bölümleri, yer darlığı gibi çeşitli sebeplerle okunamaz hâldedir. Maalesef Vassâf, bu eserini tebyîz edemeden vefat etmiştir. Bütün bu olumsuzluklar neticesinde, gösterdiğimiz bütün dikkatlerimize rağmen, özellikle der-kenâr bilgilerinde karşılaşılabilecek okuma hatalarının anlayışla karşılanmasını ve yapıcı tenkitlerle tamamlanmasını umuyoruz.

Süleyman Çelebi'nin eseri, yazıldığı tarihten itibaren yaygın bir şekilde okunmuş, nazireleri yazılmış, şerhleri yapılmış, ayrıca ilmî pek çok araştırmaya da konu olmuştur. Bunlardan özellikle Necla Pekolcay, Ahmed Ateş, F. Kadri Timurtaş gibi bilim adamlarımızın neşirleri, emek mahsulü ve muteber eserlerdir. Bu çalışmada, eserin hacmini zorlayacağı endişesiyle, ayrıca Mevlid'in nazireleri ve şerhleri üzerinde durulmamıştır. Mevlid nazire ve şerhlerinin mukayeseli olarak incelenmesi için başka incelemelere ihtiyaç vardır.

Başka araştırmacılar tarafından çokça işlendiği için, Süleyman Çelebi'nin hayatı ve eseriyle ilgili detaylı bilgiler verilmemiştir. Dolayısıyla bu eserin hedefi, Hüseyin Vassâf Bey'in "Şerhi"ni ortaya koymaktır.

Gülzar-ı 'Aşk'ı yayıma hazırlarken, girişte, Süleyman Çelebi hakkında çok kısa, Hüseyin Vassâf Bey'in ise geniş bir biyografisini koymayı uygun bulduk. Eserin müellif hattındaki sayfa numaralarını metin içinde / / işareti arasında gösterdik. Metnin rahat okunması

ve anlaşılması için atıf vavlarını (u/ü'leri) (ve) şeklinde değiştirdik. Osmanlıca metin içindeki Arapça tamlamalar ve cümlelerde Türkçe telaffuz sistemini esas aldık. Ancak âyet, hadis, Arapça şiirler ve dua cümlelerinde Arapçaya has telaffuz sistemini uyguladık. Kitabın te'lifi sırasında müellif tarafından sehven unutulduğu düşünülen kelimeleri [ ] arasında gösterdik. Hüseyin Vassâf Beye ait olan dipnotlardan sonra parantez içinde (H.V.), hazırlayanlara ait olan dipnotlara işaret etmek için de (Haz.) kısaltmasını kullandık.

Gülzâr-ı 'Aşk'ta yer alan çok sayıdaki âyet, hadis, Arapça-Farsça manzum ve mensur iktibaslar, latin alfabesine aktarılmış ve italik olarak dizilmiştir. Metinde geçen âyetlerin anlamı müellif tarafından belirtilmemişse, parantez içinde Türkçe anlamı, sûre adı ve âyet numarası; müellifin anlamlarını yazdığı âyetlerin ise, sadece sûre adı ve âyet numarası verilmiştir. Hadîsler ve Arapça kaynaklardan yapılan alıntıların, Türkçe karşılıkları yazılmıştır. Arapça ve Farsça beyitlerin, müellif tarafından tercüme edilmemişse, Türkçe çevirileri yapılmıştır.

Süleyman Çelebi Hazretleri'nin "Vesîletü'n-Necât"ının çok kapsamlı bir şerhi olan Gülzâr-ı Aşk, kültür tarihimizin şüphesiz en önemli eserlerinden birisidir. Bu eserin ilmî araştırmalarda yeni ufuklar açmasını ve Türk kültür hayatına olumlu katkılarda bulunmasını temenni ediyoruz.

Mustafa Tatcı-Musa Yıldız-Kaplan Üstüner
Ankara 2013